

[Formanden.]

5) *Valg af 1 medlem til lønningskommissionen* (i stedet for Svend Jørgensen).

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

7) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til forbedring af den værnepligtige ungdoms forhold [af Ingmar Wagner m. fl.].

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 16²⁰.

20. møde.

Tirsdag den 13. november kl. 14.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler undervisningsministeren, at han ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler.

I skrivelse af dags dato anmoder ministeren for handel, industri og søfart om, at der må blive valgt et nyt medlem til at indtræde i det i § 10 i lov nr. 135 af 29. marts 1950 om en sukkerordning nævnte udvalg i stedet for afdøde folketingsmand Svend Jørgensen.

Til at indtræde i lønningsudvalget i stedet for Svend Jørgensen har vedkommende gruppe udpeget det ærede medlem fru *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, som herefter er valgt.

Den første sag på dagsordenen var:

Fremsættelse af lovforslag.

Formanden: Jeg giver ordet til den højt-ærede undervisningsminister, for at han kan fremsætte de i dag anmeldte lovforslag.

Undervisningsministeren (Bomholt): Her-ved tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler.*

Som det høje ting vil erindre, fremsatte jeg sidst i april 1955 to med lærerforeningernes tilslutning affattede skolelovsforslag om folkeskolen og om gymnasieskolerne. Forslagene nåede ikke at komme til behandling i folketingsåret 1954-55. Lovforslagene blev genfremsat i begyndelsen af oktober 1955, og ved genfremsættelsen var der som bilag til lovforslagene optaget to af Askovudvalget udarbejdede lovforslag om folkeskolen og om gymnasieskolerne. Et par uger senere fremsatte 4 af partiet venstres medlemmer lovforslag om folkeskolen og gymnasieskolen. De således i efteråret 1955 fremsatte skolelovsforslag kom i begyndelsen af november samtidig til første behandling i tinget og blev da henvist til et udvalg, der ikke nåede at afslutte sit arbejde inden folketingsårets slutning, men som den 1. oktober i år har afgivet en beretning om sit arbejde.

Jeg skal ganske kort resumere hovedpunkterne i de tre sæt lovforslag.

De af mig fremsatte lovforslag gik ud på at indrette det danske skolevæsen med en 5-årig grundskole, en 3-årig, linjedelt hovedskole, en 2-årig realafdeling og et 4-årigt gymnasium. Fordelingen af børnene på hovedskolens linjer skulle foretages efter skolens skøn og under hensyntagen til forældrenes ønsker. Skolens skøn skulle baseres på skriftlige prøver i dansk og regning for alle børn i løbet af 5. skoleår. Hovedskolens linjer skulle oprettes efter de stedlige ønsker og behov og skulle indrettes under hensyntagen til børnenes fremtidige virksomhed i det praktiske liv og deres fortsatte uddannelse. En eller flere praktiske linjer skulle således pege frem mod de tekniske skoler, handelsskolerne, efterskolerne og andre ungdomsskoleformer af almen eller faglig art, medens en boglig linje skulle pege frem mod real-skolen og gymnasiet. Ved afslutningen af hovedskolen, der efter forslaget ville falde

[Undervisningsministeren.]

sammen med den undervisningspligtige alders ophør — idet forslaget gik ud på, at det 8. skoleår efter en vis overgangstid skulle være obligatorisk for børnene — skulle de elever, der ønskede det, have mulighed for at indstille sig til en hovedskoleprøve i et begrænset antal fag, og for denne hovedskoleprøve skulle skolerne udstede bevis. Den 2-årige realafdeling skulle slutte med en realeksamen, der i det væsentlige ville svare til den nuværende realeksamen, og det 4-årige gymnasium, hvor eleverne ikke skulle deles i 1. gymnasieklasse, men som skulle være linjedelt i 2.—4. gymnasieklasse, skulle afsluttes med en studentereksamen svarende til den nuværende. Forslaget tilsigtede og var efter min opfattelse også velegnet til at skabe balance i skolebilledet ved at skabe lige muligheder for børn på landet og børn i byerne og ved at rette misforholdet mellem de nuværende to mellemskoler, den eksamenfri mellemskole og eksamensmellemskolen. Hertil ville både den foreslåede linjedelte hovedskole og indførelsen af det obligatoriske 8. skoleår virke.

Efter Askovudvalgets forslag skulle skolen bestå af en 7-årig, udelt skole med mulighed for differentieret undervisning af de større børn. I tilslutning hertil skulle der tilbydes en fortsat undervisning i det 8. skoleår, hvor undervisningen skulle kunne linjedes. Denne undervisning skulle kunne udbygges til flerårige ungdomsskoler med alment eller praktisk sigte. Realafdelingen skulle være 3-årig i tilslutning til det 7. skoleår, og optagelsen skulle ske på grundlag af udtalelser fra den afgivende skole. Gymnasiet skulle være 5-årigt, ligeledes i tilslutning til det 7. skoleår.

Endelig skulle efter venstres forslag folkeskolen bestå af en 7- eller 8-årig, eksamenfri skole, kaldet hovedskolen, og en 4-årig eller 3-årig realafdeling i tilslutning til henholdsvis 6. og 7. skoleår, medens gymnasiet skulle være 3-årigt i tilslutning til næstøverste realklasse. Overgangen til realafdelingen skulle lige så vel kunne ske efter 6. skoleår som efter 7. skoleår, men børn, der kunne ønske at blive optaget i realafdelingen efter 7. skoleår, skulle i dette skoleår deltage i forberedende undervisning i sprog og matematik. Optagelse

i realafdelingen skulle normalt kunne ske på grundlag af udtalelser fra elevernes hidtidige lærere, men disse udtalelser skulle efter forslaget kunne suppleres med en optagelsesprøve.

Selv om der således var iøjnefaldende forskelle mellem de tre foreslåede ordninger, var forholdet dog det, at de på en lang række væsentlige punkter lå ret nær op ad hinanden og nærmere ved hinanden, end noget af forslagene lå ved den nugældende skoleordning.

I tilslutning til en udtalelse af hr. Niels Nielsen, dengang formand for Danmarks Lærerforening, gjorde jeg sidste efterår her i tinget opmærksom på en række konkrete lighedspunkter mellem de tre forslag og udtalte, at jeg mente „bag de forslagsstillende partiers udtalelser at skimte en fælles mulighed“, som det nu skulle vise sig om vi kunne virkeliggøre. Det var under folketingsforhandlingen den 3. november 1955 (Folketingstidende 1955-56, sp. 691).

Fra konservativ side vistes der ikke interesse for forbedringer af den danske skole gennem lovændringer. Partiets ordfører ved lovforslagene første behandling i november 1955, det ærede medlem hr. Hvidberg, ønskede den nuværende eksamensmellemskole bevaret; på den anden side erkendte det ærede medlem behovet for forbedringer af landsbyskolens og den eksamenfri mellemskoles forhold, men anså det for muligt at gennemføre tilstrækkelige forbedringer uden ændringer af skolens struktur.

Det den 18. oktober i år af det ærede medlem hr. Hvidberg m. fl. fremsatte forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning er jeg afskåret fra at omtale forud for behandlingen på fredag.

Med det folketingsudvalg, som i sidste samling arbejdede med skolelovsforslagene, har jeg haft samråd, og da det her syntes klart, at man hverken fra venstres, de konservatives eller de radikales side kunne tilslutte sig de af mig fremsatte forslag, måtte den parlamentariske konsekvens blive, at medlemmer af de forslagsstillende partier mødtes til en fordomsfri overvejelse af mulighederne for at finde frem til en ordning af mere samlende karakter. Resultatet

[Undervisningsministeren.]

tatet foreligger i de lovforslag, der her fremsættes med det formål at tilvejebringe enighed om visse principielle spørgsmål. Disse forslag ligger altså i umiddelbar forlængelse af folketingsudvalgets drøftelser, de er en konsekvens af disse drøftelser og kunne for så vidt lige så godt være fremsat af de socialdemokratiske medlemmer i udvalget i afvigte folketingsår. De må ses som led i en fortløbende sagbehandling her i tinget.

Inden jeg går over til en omtale af hovedlinjerne i lovforslagene, vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om den almindelige baggrund for fremsættelsen af dem.

Det er af største betydning, at folkeskolen gøres så god som muligt og i sin form tilpasses til det demokratiske samfund af i dag. I et lille folk som vort er der brug for alle evner, og de får deres første afgørende skoling i folkeskolen. Folkeskolen er selve fundamentet under vor kultur, og der gives ikke en mere betydningsfuld gerning end folkeskolelærernes. Vi må til enhver tid sørge for, at folkeskolen får et højdemål af gode betingelser. Lige så vigtig en opgave er det at sikre realskolen en mere central placering i skolebilledet og at sørge for et godt grundlag for gymnasiet, der indtager en nøglestilling i forhold til den højere teoretiske uddannelse. Hvis vi skal klare forpligtelserne i det kommende tekniske samfund, må der være frie opstigningschancer for alle. Der må være lige start for lige evner, hvilket ikke har noget med mekanisk lighed at gøre. Vi kan og skal ikke ignorere de uligheder, som naturen har sat, men vi skal fremhjelpe alle muligheder og sørge for, at børnene uanset deres evner bliver mødt med samme omsorg. Hvis vi skal begå os i den tekniske tidsalder, må landsbyskolen give sine børn lige så gode udviklingsbetingelser, som byskolen giver sine. Vi har ikke råd til at lade noget skoleområde ligge tilbage.

De tidligere af mig med lærerorganisa-

tionernes tilslutning fremsatte lovforslag var gode forslag. Det var et forsøg på at skabe en reform i så nær tilknytning til traditionen som muligt, men det viste sig, at de ikke havde nogen parlamentarisk mulighed. End ikke de konservative ville støtte dem. Folkeskolens og gymnasieskolens lærerorganisationer fastholdt deres støtte til forslagene, og jeg takker dem for medarbejde og støtte. Der var idé og sammenhæng i forslagene, og vi kunne være dem bekendt, men vi nåede ikke det, vi ønskede. Kravet om en ændring vedblev imidlertid at bestå, og den eneste parlamentariske mulighed var da som nævnt at søge en løsning i samvirke mellem de forslagsstillende partier.

Er arbejdet da spildt? Nej. Fremsættelsen af forslagene bevirkede, at interessen for en forbedring af skolens ordning nåede fra de mere afgrænsede kredse ud til folket, og de formuleringer, som man var nået frem til i de tidligere fremsatte forslag, er basis også for de nu fremsatte lovforslag. Der går således stadig en fælleslinje fra den af lærerforeningernes fællesudvalg i 1952 afgivne betænkning frem til det lovforslag om folkeskolen, der her fremsættes. Lærerorganisationernes initiativ var det afgørende, og det er mit håb, at det må lykkes at få lærerorganisationerne ind i samarbejdet om en sådan nyordning, som et flertal i tinget og folket kan tilslutte sig. Deres medvirken er jo bl. a. helt nødvendig, når de faglige udvalg skal nedsættes til udarbejdelse af undervisningsplaner.

En lærerresolution fra Lolland-Falster er endnu ikke blevet efterfulgt af andre tilkendegivelser. Danmarks Lærerforening har i en udtalelse til regering og folketing for få dage siden anmodet om, at der nedsættes en hurtigt arbejdende kommission med henblik på at udarbejde et skolelovsforslag. Jeg må besvare denne anmodning på samme måde, som jeg ved første behandling af det tidligere fremsatte lovforslag (Folketingstidende 1955-56, sp. 685) besvarede en udtalelse fra den konservative

[Undervisningsministeren.]

ordfører, der ønskede en kommissionsbehandling af spørgsmålene: partierne har hver for sig gjort deres regnskab op, og det kan ikke ventes, at en kommission vil ændre noget heri. Partierne vil utvivlsomt stort set fastholde de standpunkter, som de har markeret her i tinget. Nu er det et parlamentarisk udvalg, der må føre de påbegyndte forhandlinger til ende i åbent samarbejde med lærerorganisationerne, der vil være velkomne i ministeriet og sikkert også i udvalget. Jeg for mit vedkommende vil underkaste ethvert positivt forslag, der måtte fremkomme fra lærerorganisationerne, den omhyggeligste prøvelse.

En række presserende forhold gør det nødvendigt, at der findes en løsning; en ordning burde faktisk være fundet allerede i foråret.

For det første: en løsning er nødvendig af hensyn til skolebyggeriet, herunder gymnasiebyggeriet.

For det andet: mange deputationer kommer til ministeriet og spørger: hvordan går det med 3 års overbygningen? Blicher det en rigtig realskole, der kommer ud af det? Vi må derfor have fastsat både strukturen og størrelsen af statens tilskud til de fornødne lokaler.

For det tredje: aftalen mellem ministeriet og de tre kommunale hovedorganisationer om hjemstedskommunernes betaling for elever, der får undervisning i andre kommuners eksamensskoler, er forlænget for kun ét år, idet der er forudsat, at skolens fremtidige struktur til den tid er afklaret. Købstadforeningens formand henstiller indtrængende, at der snarest tilvejebringes en løsning af spørgsmålet om tilskudsforholdene for de kommunale realskoler og spørgsmålet om refusion af skolepenge mellem kommunerne indbyrdes.

For det fjerde: hertil kommer hele spørgsmålet om de kommunale gymnasieskoleøkonomi, som et folketingsudvalg vedrørende opførelse af et nyt gymnasium i Ålborg i sidste folketingssamling krævede løst. Dette er umuligt, før lovforslagene om skolens struktur har nået et facit.

For det femte: vi kan anstændigvis ikke undlade at foretage noget effektivt med hensyn til den eksamensfri mellem-skole, der ifølge lærerorganisationerne ikke

har indfriet de forventninger, der stilledes til den, og som efter venstres mening „er faldet i foragt“, og hvis problem nu en gang kun kan løses i sammenhæng med eksamensmellemskolens.

Under forhandlinger og offentlig debat har jeg hele tiden bestræbt mig for at undgå en polemik, der ville trække forskellinjerner for hårdt op. Under den afsluttende rundbordskonference i april 1955 udtalte jeg — jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at citere —:

„Det forekommer mig, at der er en meget ringe afstand mellem flertalsforslaget“ — det var 8 mands udvalgets flertals forslag — „og Askovudvalgets forslag.“

Og jeg belyste dette nærmere og konkluderede:

„Jeg har vanskeligt ved at se, hvilke fundamentale forskelle dette betyder i mål og midler.“

Under mit arbejde med forslagene stod det efterhånden klart for mig, at jeg ikke kunne genfremsætte midterlinjeforslaget uden ændring. Ved den kgl. anordning af 19. januar 1956 om almindelig forberedelseseksamen var der indført en ny skoletype, 7+3, som måtte have plads i skolebilledet. Der måtte altså under alle omstændighederne i loven indføres en mulighed for valg mellem to typer, 8+2 og 7+3. Yderligere blev det under de fortsatte overvejelser klart, at der hertil måtte føjes en tredje type svarende til det af venstre stillede forslag, 6+4.

Personlig havde jeg ikke på noget tidspunkt haft noget principielt imod, at forskellige typer blev stillet til forældres og læreres frie valg. Jeg udtalte herom på den indledende rundbordskonference — jeg beder på ny den højtærede formand om tilladelse til at citere. —:

„Hvis man kunne forvente at møde en tilstrækkelig tolerance i kulturelle spørgsmål, kunne spørgsmålet jo ganske enkelt søges løst på den måde, at de lokale myndigheder (kommunalbestyrelse, skoleledelse, forældre, lærere) valgte den skoletype, der passede dem. En hovedskole kan være delt i linjer eller være „udelt“ (d. v. s. delt i grupper), og den lokale kreds kunne da vælge den skoletype, der svarede til stedet og forholdene.

[Undervisningsministeren.]

Det er såmænd ikke så vidt et skridt. Det betyder jo i virkeligheden bare, at et bysamfund *også* — om det ønskes — kan vælge den såkaldte landsbyordnede skole med en passende differentiering efter behov.

Det ville næppe medføre nogen revolution. Scenen ville flyttes fra den store landsscene med dens komplicerede forhold til den lokale scene med dens mere overskuelige forhold, og det ville så vise sig i hverdagens virkelighed, om man nåede det mest formålstjenlige — naturligvis inden for visse fælles skolerammer.

Det gjaldt nu om at finde frem til disse fælles skolerammer, og det viste sig da, at der havde nedfaldet sig visse fælles synspunkter, nemlig følgende:

For det første, at engelsk må indføres som fag i 6. skoleår. Det må være et tilbud, der står åbent for alle, men de, der ikke kan følge med eller ikke mener at kunne følge med eller ikke har ønske om det, må til gengæld undervises i andet stof. Man kommer således uvægerligt ind på tanken om en begyndende differentiering i overensstemmelse med det, som lærerorganisationerne i deres forslag af 1952 kaldte „valgfrie grupper“.

For det andet, at de elever, der senere skal kunne fortsætte i realafdeling eller gymnasium, i det 7. skoleår yderligere må have undervisning i tysk, fysik og matematik. Her begynder med andre ord en dyberegående differentiering.

For det tredje er der spørgsmålet om det 8. skoleår. Her er der principielle divergenser. Socialdemokratiet anser det — på lige linje med lærerorganisationerne — for nødvendigt at forhøje undervisningspligten med et 8. skoleår og således slutte op i den almindelige vesteuropæiske og nordiske udvikling. Jeg skal ikke her komme ind på de enkelte motiver til dette synspunkt, men blot eksempelvis nævne, at læretiden normalt ikke mere påbegyndes efter 14 års konfirmationstiden, men først når barnet er 15-16 år.

Venstre og det radikale venstre måtte heroverfor — det blev tilkendegivet i folketingsudvalget — afvise et tvungent 8. skoleår, men var til gengæld villige til at

give et frivilligt 8. skoleår de bedst mulige betingelser. For alle ansvarlige parter stod det klart, at et obligatorisk 8. skoleår ikke kunne indføres under de nuværende forhold med lærer- og lokalemangel, og i mit oprindelige forslag var det derfor med lærerorganisationernes tilslutning foreslået, at det først skulle indføres 10 år efter forslaget vedtagelse. Vedtoges forslaget med gyldighed fra 1. april 1957, var det 8. skoleår tænkt at træde i kraft i 1967, altså hen imod 1970. I det forberedende tiår skulle der fortsat være 7 års undervisningspligt.

Jeg har anset det for forsvarligt i det konkrete tilfælde at opgive en løfteparagraf sigtende mod det obligatoriske 8. skoleår og til gengæld at indføre bestemmelser til fremme af et frivilligt år, positive bestemmelser, der ikke fandtes i midterlinjeforslaget. Disse positive bestemmelser findes i § 3, § 10 og § 46 i forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen. Efter de i § 3 foreslåede regler vil det blive en pligt for de kommuner, der ikke selv driver undervisning for det 8. skoleår, at afholde udgifterne ved børnenes vederlagsfri undervisning andet steds i det 8. skoleår, f. eks. i en anden kommunes skole eller på en efterskole eller ungdomsskole. I § 10 foreslås der som § 13, stk. 3, i folkeskoleloven indføjet en bestemmelse om, at vedkommende fagministre efter forhandling med undervisningsministeren udfærdiger nærmere regler om, hvilke lempelser elever, der har gennemgået det 8. skoleår i den foreslåede hovedskole, skal kunne opnå ved efterfølgende undervisning i tilknytning til faglig uddannelse. I lovforslagets § 46 foreslås der i folkeskolelovens § 63 indføjet en bemyndigelse for undervisningsministeren til i tilfælde, hvor undervisningen i det 8. skoleår gennemføres ved centralisering, at forhøje de normale forrentnings- og afbetalings-tilskud til et klasseværelse med inventar til indtil det dobbelte.

For det fjerde er der spørgsmålet om realskolen. Her er der enighed om, at realskolen ved kommunale skoler skal være en del af folkeskolen. Realeksamen skal kunne tages såvel på landet som i byerne ved udgangen af det 10. skoleår.

Med disse synspunkter som udgangspunkt kunne der, når alle hensyn tages i betragtning, trækkes to klare linjer gennem

[Undervisningsministeren.]

skolebilledet: en 6-årig udelt grundskole og et skoleløb, der overalt afsluttes med det 10. skoleår. Jeg har ikke ment at kunne afvise kravet om, at børnene holdes sammen i de væsentligste fællesfag også i det 6. skoleår, når det indholdsmæssigt opfylder det krav, der må stilles med henblik på fortsat læsning: indførelse af engelsk.

Så vidt jeg kan skønne, tenderer skoleudviklingen i Sverige og Norge mod samme resultat. I Sverige vedtog en enig rigsdag en fremtidig skoleordning med 9 års skolepligt og en skolestruktur, der først indførte deling i det 9. skoleår. Af de forsøg, der hidtil er afholdt derovre, synes det — sagt med al forbehold — at fremgå, at der også må deles ned i 8. og 7. klasse, og at delingen standser her. At skønne efter den skoledebat, der har været i Norge, skulle det ikke være usandsynligt, om man sluttelig endte ved 6 års udelt grundskole og 2 års delt hovedskole. Overalt i Norden er skoledebatten forbavsende ensartet, benyttende de samme og de samme argumenter, og det er vel ikke usandsynligt, at bestræbelserne finder en vis fælles nordisk linje. Men i øvrigt er det heldigvis sådan, at hvert af de nordiske lande ønsker at løse sine skolepolitiske problemer ud fra egne nationale forudsætninger, således også i Danmark.

Med hensyn til det 7. og 8. skoleår har det vist sig umuligt at skabe enighed om én type fælles for land og by. På dette punkt er midterlinjeforslaget kommet til kort. Der gives forskellige idealer med hensyn til disse års skolegang, men vi finder vist ikke en tilfredsstillende ordning, med mindre vi er i stand til at respektere hinandens synspunkter.

Skoletypernes antal kan dog begrænses til tre, og det er færre, end man har nu, hvor følgende typer anvendes i praksis — hvis de ærede medlemmer har tålmodighed til at høre det —:

For det første en 7-årig landsbyordnet skole, eventuelt kombineret med a) en fortsættelsesklasse, b) et 2¼-årigt præliminærkursus og c) et 3-årigt præliminærkursus.

For det andet en 4-årig grundskole kombineret med en 3- eller 4-årig eksamensfri mellemskole og en 4-årig eksamensmellemskole samt eventuelt en 1-årig realklasse.

For det tredje en 4-årig grundskole kom-

bineret med en 4-årig eksamensfri mellemskole og en 5-årig realskole, der dimitterer til almindelig forberedelseseksamen.

For det fjerde en 5-årig grundskole, kombineret med en 3- eller 4-årig eksamensfri mellemskole og en 4-årig eksamensmellemskole og eventuelt en 1-årig realklasse.

For det femte en 5-årig grundskole kombineret med en 3- eller 4-årig eksamensfri mellemskole og en 4-årig realskole, der dimitterer til almindelig forberedelseseksamen.

Som sagt kan skoletypernes antal på det nu foreliggende grundlag begrænses til tre. Venstre ønsker at overtøre de elever, der skal gå eksamensvejen, til en 4-årig realskole. Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) finder, at den allerede indførte skoletype, 7+3, er at foretrække som almen tilgængelig mulighed; hertil kommer 6+2 linjedelte år + 2 års realskole. I selve det pædagogiske indhold dækker denne tredje type nøjagtigt midterlinjeforslaget, som det måtte arte sig inden for det første tiår.

Med hensyn til de enkelte bestemmelser i forslaget til lov om ændringer af lov om folkeskolen skal jeg bemærke følgende:

Lovforslaget går ud på, at folkeskolen ordnes som en 7- eller 8-årig eksamensfri skole, der betegnes hovedskolen. I de første 6 skoleår skal børnene som omtalt ikke deles, men i 7. og 8. skoleår — hvoraf det sidste er frivilligt, idet den 7-årige undervisningspligt som sagt foreslås bibeholdt — skal hovedskolen kunne deles efter linjer, såfremt dette ønskes i de enkelte kommuner. Folkeskolen skal endvidere omfatte en eksamensafdeling, realafdelingen, der kan være 4-årig i tilslutning til det 6. skoleår, 3-årig i tilslutning til det 7. skoleår eller 2-årig i tilslutning til det 8. skoleår. Linjedelingen af hovedskolens 7. og 8. årgang kan ske i form af differentieret undervisning inden for klasserne eller i form af en fuldstændig deling af børnene i klasser efter linjer. Den fuldstændige deling i 7. og 8. skoleår og oprettelse af en 4-årig realafdeling skal dog kun kunne finde sted ved skoler, hvor der er indrettet hovedskoleundervisning for 8. årgang. Formålet med denne begrænsning er at undgå deling i tilfælde, hvor denne for nogle af børnene kun ville komme til at omfatte et enkelt skoleår, nemlig det 7. skoleår.

[Undervisningsministeren.]

Det i midterlinjeforslaget optagne forslag om ved hovedskolens afslutning at give eleverne adgang til at indstille sig til en hovedskoleprøve er i det lovforslag, der nu fremsættes, erstattet af en regel om, at børn, der går ud af skolen ved undervisningspligtens ophør eller senere, eller som ønsker optagelse i en realafdeling ved en anden skole end deres hidtidige, skal have ret til at få udstedt afgangsbeviser, hvori der bl. a. skal gives oplysning om deres standpunkt i skrivning, skriftlig dansk og regning og yderligere to af skolen valgte fag samt eventuelt et fremmedsprog. Disse oplysninger må ikke være resultatet af særlige afgangsprøver i de pågældende fag. I afgangsbeviserne skal der endvidere gives en samlet udtalelse om vedkommende elevs arbejde, standpunkt, flid og opførsel i skolen. Det er min opfattelse, at man ved indførelse af adgang til at få udstedt sådanne afgangsbeviser fuldt ud og uden at lade sig gribe af eksamensraseriet vil imødekomme såvel børnenes og forældrenes som erhvervenes behov for udsagn fra skolen, som kan tjene til vejledning om børnenes forudsætninger, når de efter endt skolegang søger ud i erhvervene. Samtidig vil afgangsbeviserne normalt være tilstrækkelige til bedømmelse af spørgsmålet om elevernes eventuelle overgang til realafdelingen, idet hovedgrundlaget her må være opfattelsen på den skole, der kender dem, medens der kun synes at være brug for en optagelsesprøve i særlige tilfælde, hvorom lovforslaget indeholder nærmere regler. Med henblik på afgangsbevisernes anvendelse af elever, der søger optagelse i realafdelingen eller i 1. gymnasieklasse ved en anden skole end deres hidtidige, går forslaget i øvrigt ud på, at der i afgangsbeviserne for disse elever skal gives en særlig udtalelse om vedkommende elevs egnethed i så henseende, og at afgangsbeviset skal fremlægges på den skole, hvori optagelse søges.

Jeg finder anledning til at understrege, at standpunktsmeddelelserne i afgangsbeviserne først og fremmest skal omfatte de elementære fag skrivning, skriftlig dansk og regning. Når lovforslaget således tillægger disse fag den særlige betydning, der tilkommer dem, er det heri ganske på linje med forslagene i lærerorganisationernes

fællesudvalgs betænkning fra 1952 og med midterlinjeforslaget.

Lovforslagets regler om undervisningen i hovedskolen har jeg allerede været inde på, men det er mig magtpåliggende at understrege nødvendigheden af, at undervisningen i de sidste skoleår i hovedskolen tilrettelægges under hensyntagen til børnenes fremtidige virksomhed i det praktiske liv og deres fortsatte uddannelse, således at hovedskolen får et mål. Her kan den linjedeling, som lovforslaget åbner mulighed for i 7. og 8. skoleår, blive et nyttigt redskab, hvad enten nu linjedelingen gennemføres ved en differentiering af undervisningen inden for klasserne eller ved en fuldstændig deling af børnene i det 7. og 8. skoleår.

Med hensyn til realafdelingen har jeg for lidt siden omtalt optagelsesreglerne. De foreslåede bestemmelser om undervisningen i realafdelingen svarer i det væsentlige til de allerede gældende regler for de tilsvarende trin i den nuværende eksamensskole, og de foreslåede bestemmelser om realeksamen svarer ganske til de tilsvarende bestemmelser i midterlinjeforslaget og de af venstre og Askovudvalget udarbejdede forslag. Efter lovforslaget bliver der i folkeskolen ikke nogen eksamen før efter 10 års skolegang, og den eksamen, realeksamen, som folkeskolen fører frem til i løbet af 10 år, bliver den eneste eksamen i folkeskolen.

I forhold til midterlinjelovforslaget er det noget nyt, når der i lovforslagets § 46 er stillet forslag om, at der gennem forrentnings- og afbetalingstilskud skal kunne ydes statsstøtte til opførelse af realafdelinger i kommuner, hvor der ikke hidtil har været eksamensskole. Denne regel vil efter sagens natur have sin særlige betydning for landkommunerne og vil utvivlsomt kunne blive af væsentlig betydning for benyttelsen i praksis af de muligheder, som andre bestemmelser i lovforslaget åbner for landkommunerne for indretning af eksamensskoleafdelinger på lige fod med købstadkommunerne.

I samme bestemmelse er der som tidligere nævnt foreslået indført en regel om forøgede forrentnings- og afbetalingstilskud til indretning af undervisning for det 8. skoleår ved centralisering.

Endelig er der i den pågældende para-

[Undervisningsministeren.]

graf stillet forslag om, at fristerne for planlægningen og fuldførelsen af skolebyggeri med statstilskud skal fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med folketingets finansudvalg. Jeg har ment, at en sådan ordning vil være lige så regulær som og mere praktisk end den hidtil anvendte form, hvorefter fristerne er fastsat i selve loven, men ikke har kunnet overholdes, først på grund af krigen og besættelsen og senere på grund af en broget blanding af omstændigheder: materialemangel, mangel på arbejdskraft, nødvendigheden af under hensyn til landets økonomi at strække planlagte investeringer o. s. v.

Idet jeg hermed har omtalt de vigtigste bestemmelser i forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen, skal jeg i øvrigt henvisse til selve lovforslaget og de dertil hørende udførlige bemærkninger og skal herefter knytte nogle bemærkninger til forslag til lov om gymnasieskoler.

I henhold til dette lovforslag skal en gymnasieskole bestå af en 4-årig realafdeling i tilslutning til folkeskolens 6. skoleår og af en 4-årig gymnasieafdeling i tilslutning til 2. realklasse. Gymnasieskolerne skal således — i modsætning til kommunale og private realskoler, der vil kunne have 2, 3 eller 4 realklasser — altid have 4 realklasser; men optagelse af elever kan foruden i 1. realklasse også ske på normal måde i 2. og 3. realklasse under forudsætning af, at de pågældende elever har fået undervisning i 2 fremmedsprog og matematik i 7., henholdsvis 7. og 8., klasse i folkeskolen.

Medens det i det forslag til en lov om gymnasieskoler, som jeg fremsatte i folketingsåret 1955-56, var foreslået, at linjedelingen i den 4-årige gymnasieafdeling først skulle indtræde fra 2. gymnasieklasse, er spørgsmålet om linjedelingens nærmere omfang og begyndelsestidspunkt i nærværende lovforslag overladt til ministerens bestemmelse. Der bør være mulighed for indførelse af linjedelinger af en anden karakter end de hidtil kendte og ligeledes mulighed for indførelse af en gymnasieuddannelse af en mere midtpunktsamlende karakter, således at man undgår en for snæver specialisering inden for skarpt afgrænsede linjer.

De om gymnasieafdelingen og studentereksamen foreslåede regler svarer i øvrigt

til reglerne i det i 1955-56 fremsatte lovforslag. Jeg skal ikke undlade at bemærke, at der siden det sidstnævnte lovforslags fremsættelse fra gymnasielærerside har været rejst nogen kritik mod bestemmelsen i lovforslagets § 7 om, at eksamensspørgsmålene ved studentereksamen og realeksamen, jfr. forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen, skulle stilles af lærerne, men med godkendelse af censorerne, idet de pågældende lærere har anført, at den hidtidige ordning, hvorefter censorerne stiller eksamensspørgsmålene, har fungeret tilfredsstillende, og at lærerne ved den foreslåede nyordning i givet fald ville kunne komme i en mislig stilling. Jeg vil dog mene, at denne kritik i nogen grad skyder over målet; en tilsvarende ordning er i hvert fald ved seminarieloven indført for lærerexkensmens vedkommende.

Optagelse i gymnasieafdelingen, der i det tidligere fremsatte lovforslag forudsatte bestået hovedskoleprøve fra den boglige linje, sker efter det nu fremsatte lovforslag på grundlag af elevernes gennemgang af 2. realklasse eller på grundlag af deres gennemgang af hovedskolens 8. skoleår under forudsætning af, at de har fået undervisning i 1 fremmedsprog i 6. skoleår og i 2 fremmedsprog og matematik i 7. og 8. skoleår; betingelse for optagelse er endvidere, at eleverne skønnes at have en sådan modenhed og kundskabsfyldte, at det kan forventes, at de vil kunne følge undervisningen i gymnasieafdelingen på tilfredsstillende måde. Til dokumentation herfor må de fremlægge et afgangsbrev fra deres hidtidige skole. Normalt vil optagelse i gymnasieafdelingen således ske på grundlag af den afgivende skoles erklæring; men det er meningen, at der af undervisningsministeren skal gives nærmere regler for, i hvilke tilfælde der skal kunne finde en optagelsesprøve sted på den modtagende skole. Det er tanken, at optagelsesprøve skal kunne afholdes, når den afgivende skole selv er i tvivl om, hvorvidt den pågældende elev er egnet eller uegnet for gymnasieafdelingen, når den optagende skole af andre grunde mener, at den afgivende skoles udtalelser giver anledning til tvivl, eller når der melder sig et så stort antal kvalificerede elever til optagelse, at skolen af pladshensyn er nødsaget til at foretage en udvælgelse af de bedst kvalifi-

[Undervisningsministeren.]

cerede. Endvidere må der åbnes adgang for forældre til under visse betingelser at forlange optagelsesprøve afholdt, når deres børn er erklæret for ukvalificerede til optagelse og forældrene anser denne bestemmelse for uretfærdig.

Opfylder en elev ikke de fastsatte betingelser om forudgående undervisning, eller ønsker han eller hun optagelse på et senere tidspunkt end begyndelsen af 1. gymnasieklasse, må han eller hun bestå en prøve, der godtgør, at vedkommende står på højde med de øvrige elever i klassen.

Optagelse og undervisning i gymnasieskolernes realafdeling sker på samme måde som i folkeskolens realafdeling, ligesom realeksamen selvfølgelig afholdes efter de samme regler som her.

Efter det fremsatte lovforslag kommer eleverne altså ind på gymnasieskolerne 1 år senere end efter de nugældende regler, idet de skal undervises samlet i folkeskolen i de 6 første skoleår mod nu i de første 5 skoleår. Til gengæld kommer eleverne op i gymnasieafdelingen 1 år tidligere end efter den nuværende ordning, og det er min tanke, at en udvidelse af gymnasieundervisningen vil give større muligheder for en virkelig fordybelse i de emner, der gennemgås i gymnasiet, til styrkelse af studentereksamens værdi som grundlag for elevernes videreuddannelse på universitetet og de andre højere læreanstalter.

Jeg er klar over, at man fra venstres side ikke er indforstået med forslaget om et 4-årigt gymnasium, men ønsker gymnasiet bibeholdt som 3-årigt. Det er imidlertid min faste overbevisning, at det vil betyde et afgørende plus for denne betydningsfulde afdeling af skolen, at den bliver 4-årig, og jeg betoner som et alvorligt ønske, at forslaget herom opretholdes.

Til slut dette. Forud for hele skoledebatten i 1953 opstillede jeg som mål for en demokratisk skolepolitik, at der inden for en fælles ramme gives den størst mulige frihed til udvikling af undervisningsformer og skoletyper, at landsbyskole og købstadsskole sættes i stand til at give børnene samme udviklingsmuligheder, at der bliver lige start for lige evner uden hensyn til fødested eller forældres stilling, at der overalt tilstræbes det bedst mulige samarbejde

mellem skole og hjem, mellem lærere og forældre, og at der skabes en organisk forbindelse mellem folkeskolen og de efterfølgende ungdomsskoler.

Denne målsætning er fastholdt i disse forslag. Sammenfattende kan jeg sige, at den nu foreslåede ordning vil betyde en skolemæssig ligestilling af land og by. Eksamensspresset på folkeskolen vil i væsentlig grad forsvinde, og der vil gives den stedlige skolekreds et friere initiativ. Det skulle nødigt kunne siges om skolen, at den fremmede vandringer fra land til by, og den foreslåede ordning vil medvirke til stabilere forhold. Skolen vil i højere grad blive en samlande skole, en rammeordning med rige pædagogiske muligheder.

Man kan, stillet over for en sådan tolerant rammeordning, vælge to forskellige udgangspunkter. Man kan enten være tilfreds med, at ens egen anskuelse kan få råderum og frihed, eller man kan foretrække at være utilfreds og fortrinsvis kritisere den tilladte skoletype, der står ens ideal fjernest. Der vil altid inden for en rummelig rammeordning være et eller andet at kritisere.

Det er mit håb, at en positiv indstilling må være rådende. Jeg har fra første færd ønsket at være formidleren og forhandleren og har gang efter gang betonet, at det er et upolitisk forslag, vi arbejder med. Det har været meget svært at holde partipolitikken på afstand, og på det sidste har den her og dér fejret triumfer på saglighedens bekostning. Det er vanskeligt at skabe samling om én løsning af skolens problem; vi er alle engagerede både med hoved og hjerte, og nogle har mest af det sidste. Alligevel vil jeg håbe, at vi kan enes.

På det økonomiske område kan det hælde, at et flertal skyder et mindretal til side. På det kulturelle område kan det vanskeliggøre ske. Når en meget stor gruppe af danske hjem ønsker en anden og friere skoleordning, er det ikke tilrådeligt at modsætte sig det. Hvis vi for alvor mener noget med begrebet åndelig frihed, må det kunne komme til anvendelse her.

Med disse ord anbefaler jeg lovforslagene til tingets velvillige behandling.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om at opfordre justitsministeren til at fremsætte forslag til en ny lov om biografvæsenets ordning [af Hanne Budtz m. fl.].

Valgt blev: *Kolbjørn, Leonhard Hansen, Poul Hansen (Grenå) Hougaard, Holger Larsen, Th. Mikkelsen, Rudolph Rasmussen, Henry Christensen, Ladefoged, Anker Lau, Martin, Helga Pedersen, Hanne Budtz, Stehr Johansen, Weikop, Steen og A. C. Normann.*

Formanden: Jeg skal lade dagsordenens punkt 3 udgå.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til lønningsrådet (i stedet for Svend Jørgensen). (Jfr. tidenden sp. 710).

Formanden: Hertil har vedkommende gruppe udpeget *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, der herefter er valgt. Da det ærede medlem hidtil har været stedfortræder, må der ligeledes vælges en ny stedfortræder; hertil har gruppen udpeget *Helge Larsen*, der herefter er valgt.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til lønningskommissionen (i stedet for Svend Jørgensen). (Jfr. tidenden sp. 710).

Formanden: Hertil har vedkommende gruppe udpeget *Kirsten Gloerfelt-Tarp*, der herefter er valgt.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

(Første behandling findes i tidenden sp. 343, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 13).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Udvalgets ordfører (Johs. E. Larsen): Som det fremgår af betænkningen, har udvalget afholdt to møder. Til nærmere belysning af de samfundsmæssige og erhvervsmæssige interesser, der knytter sig til denne lovgivning, har udvalget stillet skriftlige spørgsmål til fiskeriministeren angående kvalitetskontrol med fremstilling af fiskekonserves samt udbedt sig en redegørelse for, hvorledes eksporten af fisk og fiskevarer i 1955 har fordelt sig på vore aftagerlande. Endvidere har der været rejst spørgsmål om muligheden af, at danske fiskere, der fanger sild ved Færøerne, får adgang til at eksportere sild fra Færøerne.

Efter at have drøftet fiskeriministerens besvarelse af de stillede spørgsmål er hele udvalget enigt om at indstille det foreliggende lovforslag til vedtagelse.

Fiskeriministeren (Chr. Christiansen): Jeg vil gerne takke for udvalgets indstilling om gennemførelse af dette lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1—3 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til forbedring af den værnepligtige ungdoms forhold [af Ingmar Wagner m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 235, fremsættelsen i tidenden sp. 516).

Sagen sattes til forhandling.